

Сүлейменова Жарқынбике Нуайқызы¹,

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор,
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Қазақстан Республикасы, 050000,
Алматы қ., Гоголь көшесі, 114, zharkyn123@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-1891-2134

Абужалитова Ақбаршын Талгатовна^{*2}

Қазақ тілі мен әдебиеті магистрі, аға оқытушы,
«Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті» ЖЖКББМ, Қазақстан
Республикасы, 090006, Орал қ., Н.Назарбаев даңғылы, 194, akbarshyn@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-6251-7203

ФИЛОЛОГ-СТУДЕНТТЕРДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа. Бұл мақалада болашақ қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімінің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастырудың жолдары қарастырылады. «ЖОО студентінің әдістемелік құзыреттілігі» ұғымына теориялық еңбектерді жинақталып, мәнін ашуға байланысты зерттеулер талданған. Филолог-студенттерді оқыту мазмұнындағы маңызды компонент әдістемелік даярлық екені белгілі. Студенттің кәсіби құзыреттілігінің ажырамас бөлігі ретіндегі әдістемелік даярлықтың әдістемелік құзыреттілікті қалыптастырудағы маңызы анықталған. Ғалымдардың зерттеу бағыттарынан мысал келтіре отырып, әдістемелік құзыреттіліктің қалыптасу жолдарын анықтауда түрлі факторлар әсер етеді деп тұжырымдалған. Сонымен қатар, студенттердің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастыруда қолданылатын педагогикалық жағдайларды модельдеу, педагогикалық жағдайларды талдау, жобалау, ойын әдісі, кейс әдісі, проблемалық семинар, проблемалық дәріс сияқты әдіс түрлері нақтыланып, қалыптастыру критерийлері анықталған. Филолог-студенттердің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастыру - маңызды және көп қырлы процесс екені белгілі. Міне, осы мақсатқа жетудің бірнеше негізгі жолдары теориялық білім беру, лингвистика, әдебиеттану және педагогика саласындағы іргелі білімдерді беру, оқыту әдістемесі мен технологияларын терең оқыту, практикалық дағдыларды дамыту болып табылады. Микро-сабақтар өткізу, оқу жоспарларын құру, талдау, оқу материалдарын әзірлеу, педагогикалық практика, мектептерде және басқа білім беру мекемелерінде тәжірибеден өту, нақты оқу процесіне қатысу филолог-студенттердің әдістемелік құзыреттілігін тиімді қалыптастыруға көмектеседі. Әр студенттің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, бұл процесті жекелендіру де маңызды екені анықталған.

Кілт сөздер. Әдістемелік құзыреттілік; филолог-студент; әдістемелік даярлық; мұғалім; дағды; қабілет; біліктілік; кәсібилік; әдістер.

Кіріспе. Еліміздегі қоғамдық үрдіс бойынша білім беру саласында бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеуде өз уақытын, іс-әрекетін тиімді жоспарлай алатын білімді тұлғаны қалыптастыру жоғары оқу орындары негізгі мақсаттарының бірі екені белгілі. Бұл үдеріс білім беру мазмұнына жаңаша серпіліспен қарауды қажетсінеді. Білім сапасының жоғарылату әр оқытушының негізгі мақсаты екені анық. Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында көрсетілген біліктіліктерге,

дағдылар мен құзыреттіліктерге ие болу үшін студенттен өз саласы бойынша кез-келген жағдайға бейімделіп, білімі мен білігін пайдаланып, қажетінше толықтырып отыруы талап етіледі.

Бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеу үшін оқытуды жаңаша талаптарға сай жүзеге асырып, студенттердің негізгі іс-әрекеті мен болашақ кәсібіне қатысты біліктілік дәрежесін арттыруды негізгі бағыт етіп алған жөн.

Қазіргі қоғамға бар білімін жинақтап, білім алушыларға тиімді әдіс-тәсілдер арқылы берілген материалды түсіндіре алатын, дағдысы мен қабілеті қалыптасқан әдістемелік құзыретті маман қажет. ХХІ ғасырдағы тұлғаның кәсібилігінің дәрежесі оқытудағы құзыреттіліктерді жетілдіруден, кәсіби шеберлігінен, кәсіби дайындығының сапалық деңгейінен көрініс табады. Кәсібилік деңгейін анықтау үшін оқыту мазмұнына қатысты зерттеулер жүргізіледі. Ал білім беру мазмұны құзыреттілік тәсіл негізінде филологтың даярлық мазмұнымен байланысты талданады.

Мемлекетіміздегі білім беру жүйесі күрделі даму үстінде екені анық. Осы жағдайларды ескере отырып, бұл зерттеуімізде «әдістемелік құзыреттілік» ұғымына талдау жасап, нәтижесін жинақтап, оны қалыптастырудың жолдарын анықтауға міндеттендік.

Зерттеу материалы мен әдістері. Тіл маманы ретінде әдістемелік құзыреттілікті қалыптастыру ЖОО-да алған білімі мен мектепте өткізілетін практикамен тығыз байланыста жүзеге асырылатыны белгілі. Студенттердің әдістемелік құзыреттілігін жетілдіруге байланысты жазылған жұмыстарға талдау жасай отырып, әдістемелік құзыреттілік әдістемелік даярлықпен, әдістемелік ойлаумен және әдістемелік жүйе қалыптастырумен тығыз байланысты екені көрінеді.

Нәтижелер мен оларды талқылау. Оқыту мазмұны бойынша студент бойында негізгі құзыреттіліктер мен дағдылар білім беру стандартына сәйкес анықталатын болса, білім беру мазмұны бойынша қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандырумен байланысты. Яғни бәсекеге қабілетті маман кәсібіне байланысты құзыреттіліктерге ие болуы қажет. Кәсіби құзыреттілік болашақ маманның кәсіби даярлығы барысында қалыптасады. Ал кәсіби даярлық жоғары оқу орнында білім алу нәтижесінде пайда болады. Кәсіби құзыреттілік филолог-студент үшін әдістемелік құзыреттіліктің қалыптасуымен тығыз байланысты. Студенттің әдістемелік құзыреттілігінің қалыптасқандығы әдістемелік пәндерді меңгеруде, дәріс, семинар, практикалық сабақтар барысында, өндірістік практикада көрініс табады.

Болашақ маманның әдістемелік құзыреттілігі жаһандық өзгерістерге сай түсіндірілгені жөн. «Әдістемелік құзыреттілік» ұғымы Ресей мен Қазақстан ғылымында өзектілігімен ерекшеленеді. В.А. Адольф әдістемелік құзыреттілікті мұғалім тұлғасының бір қыры ретінде таниды. Бұлай пайымдау мұғалімнің белгілі бір пән бойынша білімі, сол пәнді оқыту әдістемесіне сәйкес пайдаланатын әдіс-тәсілдерінің қалыптасқан жүйесі, пән бойынша әдістемелік тапсырмаларды сабақ беру барысында қолдану дағдысы, қабілеті ғана емес, оның кәсіби тұлғалық қасиеті болып саналады. Мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігін педагогикалық мамандыққа қарым-қатынасын кәсіби білімі мен іскерлігімен байланыстырып, жеке тұлғаның кәсіби қасиеттерінің жиынтығы ретінде қарастырған [1, 202 б.].

Педагогикалық жоғары оқу орнының түлегінің әдістемелік даярлығының дәрежесін студенттің оқыған мамандығы бойынша білім деңгейін анықтаумен ғана шектелмей, оның білім алу барысында меңгерген құзыреттіліктердің қалыптасу деңгейін бақылаған дұрыс. Әдістемелік пәндер бойынша емтихан, мемлекеттік емтихан барысында студенттердің практикалық сипаттағы кәсіби деңгейін анықтауда талдау

жасауды, яғни кәсіби даярлығын бақылау үшін тапсырмаларды орындату арқылы қабілеті мен біліктілігінің, дағдысының жиынтығын көруге болады.

Ғылыми-зерттеу еңбектерде әдістемелік құзыреттілік ұғымы туралы сөз болғанда, алдымен әдістемелік даярлыққа кеңінен тоқталады. Бұл зерттеулердің мазмұнында әдістемелік құзыреттіліктің критерийлерін бағалайтын, даму деңгейлерін анықтайтын көрсеткіштер бар. Ф.Т.Шишкин ЖОО-да педагогикалық бағытта білім алатын физик-студенттердің әдістемелік даярлығы туралы негізгі ережелерді ұсынған. Ғалымның пікірінше, жоғары педагогикалық білім беру жүйесіндегі әдістемелік дайындықтың мақсаты орта мектептің сұраныстарына сәйкес келетін, кәсіби қызметі барысында үнемі дамып отыруға қабілетті, білім саласындағы өзгерістерді ескерген шығармашыл оқытушы болуы, жеке-бағдарлы, жүйелі тәсілдер арқылы әдістемелік білімі мен дағдылары, құзыреттіліктері қалыптасуының нәтижесінде кәсіби қызметке дайындығы болып табылады. Физик-студенттердің әдістемелік даярлығының құрамына пәнді оқыту теориясы мен әдістемесі пәні, кәсіби бағдарлы өзіндік жұмыс кіреді [2]. Әдістемелік даярлық кәсіби дайындықтың құрамдас бөлігі, студенттер кәсіби іс-әрекет барысында пәндік дайындыққа негізделген білімі мен дағдыларын түрлі пәндерді оқытуда қолдануы қажет. Студенттің әдістемелік даярлығын қалыптастыру кредиттік технологияның мүмкіндіктерін пайдаланумен тығыз байланысты. Әдістемелік даярлық тек пәнді оқыту теориясы мен әдістемесінің мазмұнына байланысты ғана емес, таңдау пәндері, кәсіби пәндер, арнайы курстар нәтижесінде қалыптасады.

Зерттеуші Моргачева Н.В. әдістемелік даярлық бойынша, соның ішінде жаратылыстану пәнінің болашақ мұғалімінің әдістемелік даярлығының мазмұны бойынша әдістемелік құзыреттіліктің құрылымына түсінік берген [3]. Когнитивті-ақпараттық компонентін сипаттап, педагогтың игеруге тиісті дағдыларын сараптаған. Болашақ жаратылыстану пәнінің мұғалімінің әдістемелік даярлығының мазмұнына қойылатын талаптарды анықтаған. Осылайша, болашақ жаратылыстану мұғалімінің әдістемелік дайындық мазмұнына қойылатын талаптардың құрылымы келесі элементтерді қамтиды: мақсатқа, мазмұнға, процеске және нәтижеге қойылатын талаптар. Мақсат ретінде әдістемелік құзыреттілік қарастырылады, ол әдістемелік дайындық мазмұнының құрылымын анықтайтын жеке, танымдық-ақпараттық, операциялық-технологиялық және қызмет компоненттерінен тұрады. Зерттеуде әдістемелік дайындық мазмұнына қойылатын негізгі талаптар ретінде келесі идеялар қарастырылады: интеграция (пәндік пәнаралық, әдістемелік интеграция) және көп деңгейлі. Әдістемелік даярлық процесіне қойылатын талаптар ретінде интерактивті білім беру технологияларын қолдану қажеттілігі қарастырылады. Әдістемелік құзыреттілік болашақ жаратылыстану мұғалімінің әдістемелік дайындығының нәтижесі болып табылады.

«Әдістемелік даярлық» ұғымына нақтыланған анықтаманы В.И. Земцова береді. Ол мұғалімнің әдістемелік қызметін және педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттерін әдістемелік даярлығымен байланыстырады. «Әдістемелік даярлық» – бұл мұғалімнің кәсіби дайындығының ең маңызды бөлігі дей келе, әдістемелік даярлықты интеграциялық сипаттағы үздіксіз даму үстіндегі процесс ретінде және кәсіби дайындықтың негізгі компоненті деп тұжырымдайды. Әдістемелік даярлықтың интеграциялық сипатын оқу жоспарына сай пәндерді оқу кезінде студенттер алған негізгі білім мен дағдылары, педагогикалық практикадан өту кезінде жүзеге асырылатын қызметтік іс-әрекеті деп түсіндірген [4]. Ғалым әдістемелік даярлықтың үздіксіз даму үстіндегі әдістемелік жүйемен қатар жүретін интеграциялық процесс екендігін нақтылайды.

Әдістемелік даярлықты әдістемелік құзыреттіліктің мазмұнымен байланыстыра зерттеген О.Н.Игна болатын. Шетел тілі мұғалімінің әдістемелік құзыреттілігі (әдістемелік шеберлік) – бұл психологиялық-педагогикалық, әдістемелік, пәндік дайындықтың, жеке ғылыми - зерттеу және кәсіби тәжірибенің нәтижесі. Ол мұғалімнің интегративті тұлғалық, кәсіби біліктілігінің негізгі сипаттамасы болып табылады. Студенттердің шет тіліндегі коммуникативті және кәсіби құзыреттілігін дамыту педагогикалық қызмет барысында және ғылыми-әдістемелік қызметте көрінеді деп қорытындылаған [5]. Сәйкесінше мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігі кәсіби дайындық деңгейінің маңызды көрсеткіші ретінде мазмұны мен сапасына қойылатын талаптардың өзгеруіне байланысты қайта ойластыруды және нақтылауды қажет етеді. Шетелдік тіл мұғалімінің әдістемелік құзыреттілігінің ерекшелігін нақтылау оның кәсіби құзыреттілік құрылымындағы рөлін анықтауға, бірдей құзыреттіліктерді анықтауға, әдістемелік құзыреттіліктің анықтамасын нақтылауға, оның құрылымдық компоненттері мен көріну деңгейінің сипаттамаларына жүгінуді қамтиды. Ғалымның пікіріне сүйенсек, қазіргі білім беру жүйесінде білім алушы болашақ мамандығы бойынша алған білімін практикада пайдалану барысында түрлі құзыреттіліктер қалыптасады. Мысалы, әдістемелік пәндер бойынша әдістемелік даярлықтың төмендегідей сатылары бойынша дәріс, семинар сабақтар арқылы әдістемелік құзыреттіліктің теориялық қыры, курстық жұмыстар жазуда теориялық, ғылыми-әдістемелік қыры, өндірістік-педагогикалық практика барысында кәсіби-бағдарлы қыры қалыптасады деп тұжырым жасаған

Ресей ғалымы И.В. Кузнецова мұғалімнің арнайы кәсіби құзыреттілігінің құрамын базалық құзыреттер және кәсіби-бейіндік құзыреттер деп бөліп қарастыра келе, мұғалім үшін негізгі педагогикалық қызметтің төмендегідей түрлерін бөліп көрсеткен: дүниетанымдық, коммуникативтік, ақпараттық, дамытушылық, жұмылдыру, конструктивті, ұйымдастырушылық, зерттеу. Бұл қызмет түрлері ЖОО-да педагогикалық бағытта білім алушы студенттің әдістемелік дайындығына қойылатын талаптарды анықтайды [6, 76-бет]. Яғни болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігінің компоненттеріне жеке тоқталып, психологиялық дайындық дәрежесін (мотивациялық сипатта), мұғалімнің әдістемелік қызметіне қызығушылық дәрежесін, педагогикалық қызметті жүзеге асыру үшін қажетті жалпы педагогикалық әдістемелік және арнайы білім жүйесін меңгеру дәрежесін (когнитивті), әдістемелік қызметті жүзеге асырып, оқу процесінде жоғары нәтижелер мен сапаға қол жеткізу үшін жекелеген әдістемелік іс-әрекеттерді түрлендіріп пайдаланудағы біліктері мен дағдыларының қалыптасу дәрежесін (тәжірибеге бағытталған), коммуникативтік дағдыларды меңгеру дәрежесі, кәсіби қызметте өзін-өзі бақылау және бағалау дәрежесін анықтауға болады деп тұжырымдаған.

Педагогикалық ЖОО-дағы студенттердің әдістемелік құзыреттілігінің қалыптасуы туралы еңбектің авторы Гончарук О.В. «әдістемелік құзыреттілік» ұғымының мәнін нақтылау үшін оның қалыптасу көрсеткіштерін нақтылауды ұсынған. Сондай-ақ студенттердің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастырудың критерийлерін санамалап көрсеткен. Бұл критерийлерді жүйелік-жағдаяттық тәсіл негізінде жүзеге асырып, студенттердің білімі мен кәсіби іс-әрекетін байланыстыра отырып жинақтаған. Сонымен қатар әдістемелік құзыреттіліктің шығармашылық компоненті ретінде әдістемелік ойлауды ерекшелеген. Болашақ мұғалімнің кәсібилік деңгейінің негізгі көрсеткіштерінің бірі педагогикалық тапсырманы тиімді шешу қабілеті қорытындылайды [7].

Зерттеушілер, Аржакова М.И. және Егорова К.Е. студенттердің әдістемелік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейін бағалауды әдістемелік жүйенің компоненттерімен байланыстыра отырып жүзеге асыруды ұсынған. Әдістемелік жүйенің мазмұнды-мақсатты компоненттерін (негізгі пәндер бойынша базалық дайындығы) анықтап,

студенттің кәсіби даму траекториясын құрастырған. Әдістемелік құзыреттілікті, бірінші кезекте, маманның интегративті сипаттамасы көрсететін әдістемелік деңгейі ретінде түсіндіріп, оқыту процесін құру, ұйымдастыру және басқарумен байланыстырады. Болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігі оқушының жеке басын дамыту және тәрбиелеу саласындағы мәселелер мен міндеттерге байланысты кәсіби қызметке дайындығы мен қабілеті деп тұжырымдайды [8].

Мұғалімнің кәсібилігі әдістемелік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейімен тікелей байланысты. Мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігі оның қабілеті мен дайындығын сипаттайтын тұлғаның үнемі даму үстіндегі сапасы ретінде ұсынылады. Ол алған білімінен және оны сабақ беру барысында, қазақ тілі мен әдебиетін оқытуды ұйымдастыруда, әдістемелік білім мен дағдыларды игеруде, өзінің педагогикалық қызметін модельдеу және жобалауда, пәнді оқыту әдістемесі саласында өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі жетілдіруден байқалады.

Зерттеуші Соловьева Т.А. әдістемелік құзыреттілікті «оқу-әдістемелік қызметте өз бетінше шығармашылықты жүзеге асыру үшін пәндік, әдістемелік білімін, іскерлігін, тәжірибесін, жеке қасиеттерін пайдалануға дайын болуымен сипатталатын тұлғаның интегративті сапасы» деп түсіндірген [9]. Әдістемелік құзыреттілік деңгейлерін анықтаудың критерийлерін анықтап көрсеткен: әдістемелік қабілеті, құзыреттілік дәрежесі (пәндік білім деңгейі); әдістемелік жағдайларды бағалау; әдістемелік мәселелерді ұғыну; оқушылардың жас ерекшелігін ескеру. Осы критерийлер бойынша кездесетін мәселелерді анықтап, шешімін табуға тырысқан. Бейсаналық әдістемелік қабілетсіздік болуы мүмкін, яғни студент әдістемелік тапсырмаларды жобалау үлгісі бойынша орындайды, тек оқытушының жетекшілігімен жұмыстанып, тәжірибе жинақтауға ынтасыз. Кәсіби қызметі барысында студент оқу материалының мазмұнын таңдауда айтарлықтай қиындықтарға тап болады. Кей жағдайда студент әдістемелік мәселені біледі, бірақ тіпті жеке нақтылау мәселелерін тұжырымдауда қиналады.

Ғалым Сягина Т.В. болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігін сәтті қалыптастыру үшін тиісті педагогикалық жағдайлар жасау қажет деп санаған. Сонымен қатар болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігінің мәні мен ерекшелігін анықтап, әдістемелік құзыреттілікті қалыптастырудың алғышарттарын талдап көрсеткен [10, 130]. Қазіргі жағдайда мамандарды даярлауда болашақ мұғалімнің кәсіби дайындық жүйесіндегі әдістемелік құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық негіздері мен педагогикалық жағдайларын зерттеу өзекті екенін дәлелдеген. Оны шешудің алғышарттарын ұсынған: мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігінің мәні мен құрылымын анықтау; болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігінің қалыптасу критерийлері мен деңгейлерін анықтау; болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігін тиімді қалыптастырудың педагогикалық шарттарының жиынтығын ғылыми негіздеу. Автор әдістемелік құзыреттілікті қалыптастыру басқарылатын процесс тұжырымдаған. Оқу процесін ұйымдастырудың психологиялық-педагогикалық жағдайларын ескере отырып, оқу процесін белсендіретін әдістер мен формаларды қолдана отырып, болашақ мұғалімнің жеке басының кәсіби тұлғалық сапасын дамытуға болады деп қорытындылаған.

«Студенттің әдістемелік құзыреттілігі» ұғымының әртүрлі түсіндірмелерін, сондай-ақ оның жеке түрлерін талдау көрсеткендей, әртүрлі анықтамалар мен түсіндірулер бір-біріне айтарлықтай қайшы келмейді, керісінше өзара толықтырады. Барлық анықтамаларға ортақ критерий студенттің әдістемелік құзыреттілігін біліммен, қабілет және дағдылармен байланыстырылуы, өзіндік әдістемелік қызметке дайындық жеке тұлғаның нақты кәсіпке байланысты қасиеттерімен анықталады. Демек, болашақ мұғалімнің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастыру оны кәсіби-педагогикалық даярлау

процесіне, педагогикалық университетте сапалы білім алуымен тығыз байланыста болады:

Жоғарыда қарастырылған тұжырымдарды түйіндей келе, біздің ойымызша, болашақ филологтың әдістемелік құзыреттілігін қалыптастырудың маңызды құралдары – студенттерді төмендегідей әдіс-тәсілдер арқылы мұғалімдік қызметке араластыру деп есептейміз. Зерттеулер нәтижесінде әдістемелік құзыреттіліктің қалыптасуына тиімді әсерін тигізетін оқытудың белсенді әдістері мен формаларын ұсынуға болады.

Оқу процесінде оқытуды белсендіретін әдістер мен формаларды қолдану студенттерді өз білімдерін дербес тереңдетуге, білімін нақты жағдайларда қолдануға, студенттерді шығармашылық іріктеуге, материалды талдап, жүйелеуді бағдарлауға, болашақ кәсіби қызметке тиімді дайындық және т. б. сияқты проблемаларды шешуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл әдістерді дәстүрлі сабақтарда да қолдануға болады. Әдістерге жеке тоқталып, әдістемелік құзыреттілікті қалыптастырудағы маңызын анықтауға болады.

Мұғалімді даярлау процесінде педагогикалық жағдайларды модельдеу педагогикалық іс-әрекетке талдау жасауға, түрлі педагогикалық жағдайларда әрекет ету тәсілдерін жобалауға, алынған білімді түрлендіруге және дамытуға мүмкіндік береді.

Педагогикалық жағдайларды талдау – студенттерді даярлаудағы педагогикалық мәселелерді шешудің негізгі әдістерінің бірі. Бұл әдіс арқылы студенттерге белгілі бір мәселені оқшаулап, оны пайда болу себебін түсініп, шешу жолдарын анықтау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Яғни педагогикалық жағдайды талдау барысында ең өзекті мәселелер бойынша пікірталас ұйымдастырылады. Пікірталас пен талқылаудың мақсаты – студенттер осы мәселені шешуге байланысты әртүрлі көзқарастарды таңдау және бағалау, әртүрлі пікірлер айтуға үйрену қабілетті болу.

Жобалау студенттердің практикалық біліктері мен дағдыларын қалыптастыру әдістерінің бірі болып табылады. Бұл әдіс студенттердің жеке қызығушылығына сәйкес тиісті іс-әрекеттер арқылы белсенді түрде білім алуды жүзеге асырады. Әдіс студенттердің қызығушылықтарын арттырып, ынталандыруға негізделеді. Студенттер нақты сабақ тақырыбы бойынша оқу материалын таңдауды, материалды жеткізу тәсілдерін таңдауды, оқушылардың өзіндік жұмысын жоспарлауды, педагогикалық іс-әрекетті өз бетінше жобалауды үйренеді. Бұл әдісті қолдану нәтижесінде студент пәндік білімі арқылы тәжірибеде әртүрлі әдістерді, оқыту құралдарын сұрыптап қолдануға дағдыланады.

Ойын әдісі ұсынылған жағдай бойынша шартты рөлдерде әрекет ету үшін пайдаланылады. Ойын (іскерлік ойын, имитациялық ойын, рөлдік ойын) – студенттің өзін-өзі басқаруын қалыптастырып, педагогикалық тәжірибені жетілдіруге бағытталған қызмет, іс-әрекет түрі. Педагогикалық ойынның негізгі мақсаты – педагогикалық жағдайдағы мұғалімнің нақты іс-әрекетіне еліктеу негізінде өз идеялары мен жобаларын жүзеге асыру қабілетін қалыптастырып, мамандық бойынша жұмыс істеуге ынталандыру. Ойын әдісі үш сатыдан тұрады: қойылған міндетті анықтау, ойын барысы, өткізілген ойын бойынша қорытынды жасау. Ойын барысында студенттердің негізгі құзыреттіліктері қалыптасады.

Кейс әдісі талқыланатын мәселенің теориясы мен практикасын біріктіреді. Кейс әдісін пайдаланған кезде кейстің кәсіби маңыздылығы мен өзектілігіне байланысты студенттердің танымдық белсенділігі тұрақты мотивация мен мағыналық негізге ие болады. Бұл әдіс практикалық қызметтен алынған нақты жағдайлардың параметрлерін талдаумен мәселелерді шешу қабілетін дамытуға қызмет етеді. Кейс әдісі оқу ынтымақтастығымен бірге болашақ мұғалімдердің әдістемелік құзыреттілігін қалыптастырудың тиімді құралы болып табылады.

Проблемалық семинар – пікірталас негізінде оқыту моделі. Студенттерді ынталандырып, сабақ тақырыбы бойынша бастамаларына қолдау көрсетіп, рефлексивті ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Талқылау барысында қатысушылар арасында қарқынды аударат алмасу, түрлі көзқарастарды салыстыру, шешімді іздеу жүзеге асырылады. Проблемалық семинарлардың миға шабуыл, теледидарлық ток-шоу стиліндегі пікірталас, симпозиум түріндегі пікірталас, Сократтық семинар сияқты түрлері бар.

Проблемалық дәріс оқу процесінде даулы мәселені шешудің әртүрлі жолдарын ұсынып, студенттерге проблемаларды талқылау арқылы бірлескен шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс студенттерді механикалық конспектілеуден алшақтатып, өз бетінше тұжырым жасауға ынталандырады. Мәселе қойылған кезде дәрістің бұл түрі өте перспективалы, содан кейін оны шешудің негізі қысқаша түсіндіріледі, ал талқылау процесі практикалық сабақтарға ауысады. Бұл оқушыға мәселені өз бетінше шешуге мүмкіндік береді.

Қорытынды. Ғылыми-әдістемелік әдебиеттерде студенттерді белсенді танымдық іс-әрекетке қосуға және өзара субъективті әрекеттесуді қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін басқа әдістерді табуға болады. Дегенмен жоғарыда қарастырылған әдістерде маңызды, олар әдістемелік құзіреттілікті қалыптастыра отырып, кәсіби білімді, дағдыларды игерудің мүмкіндігін ашады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Адольф, В.А. Профессиональная компетентность современного учителя. [Текст] / В.А., Адольф // М-во общ. и проф. образования РФ. Краснояр. гос. ун-т. - Красноярск: КГУ – 1998. – 309 с.

2 Шишкин, Ф.Т. Методическая подготовка студентов-физиков педагогических вузов в современных условиях [Текст] / Ф.Т. Шишкин // Наука и школа. – 2008. – № 1. – 14-17 с.

3 Моргачева, Н.В. Требования к содержанию методической подготовки будущего учителя естествознания [Текст] / Н.В. Моргачева // Педагогический журнал. – 2017. – Том 7. – № 2А. – 50-61 с.

4 Земцова, В.И. О принципах и закономерностях адаптации студентов к профессиональной деятельности [Текст] / В.И. Земцова // Вестник ОГУ. – 2000. – № 1 (4). – 11-15 с.

5 Игна, О.Н. Структура и содержание методической компетентности учителя иностранного языка [Текст] / О.Н. Игна // Ярославский педагогический вестник. – 2010. – № 1. – 90-94 с.

6 Кузнецова, И.В. Развитие методической компетентность будущего учителя математики в процессе обучения математическим структурам в сетевых сообществах [Текст] / И.В. Кузнецова / Дисс. – Архангельск, 2015. – 483 с.

7 Гончарук, О.В. Формирование методической компетенции студентов педагогических вузов лингвистических специальностей в рамках системно-ситуационного подхода [Текст] / О.В. Гончарук // Проблемы современного образования. – 2017. – № 6. – 196-203 с.

8 Аржакова, М.И., Егорова, К.Е. Формирование и оценка методической компетентности бакалавров по направлению «Педагогическое образование» в современных условиях (на примере профиля «Биология и химия») [Текст] / М.И. Аржакова, К.Е. Егорова // Известия ВГПУ. – 2018. – №9 (132). – 82-90 с.

9 Соловьева, Т.А. Критерии сформированности методической компетентности у будущих учителей. [Текст] / Т.А. Соловьева // Общество и образование в XXI веке: опыт

прошлого - взгляд в будущее. Восьмые Лозинские чтения. Материалы Международной научно-методической конференции – 2019. – Том Часть I. – 196-200 с.

10 Сяси́на, Т.В. Методическая компетентность будущего учителя. [Текст] / – Т.В. Сяси́на – Хабаровск: Изд-во ТОГУ, 2015. – 190 с.

REFERENCES

1 Adol'f, V.A. Professional'naya kompetentnost' sovremennogo uchitelya. [Professional competence of a modern teacher]. M-vo obshch. i prof. obrazovaniya RF. Krasnoyar. gos. un-t. - Krasnoyarsk: KGU, (1998): 309 s. – (In Rus)

2 Shishkin, F.T. Metodicheskaya podgotovka studentov-fizikov pedagogicheskikh vuzov v sovremennykh usloviyakh [Methodical training of physics students of pedagogical universities in modern conditions]. Nauka i shkola, (2008): № 1., 14-17 s. – (In Rus)

3 Morgacheva, N.V. Trebovaniya k sodержaniyu metodicheskoy podgotovki budushchego uchitelya estestvoznaniya [Requirements for the content of methodological training of a future science teacher]. Pedagogicheskij zhurnal, (2017): Tom 7, № 2A., 50-61 s. – (In Rus)

4 Zemcova, V.I. O principah i zakonmernostyakh adaptacii studentov k professional'noj deyatel'nosti [On the principles and patterns of students' adaptation to professional activity]. Vestnik OGU, (2000): № 1 (4), 11-15 s. – (In Rus)

5 Igna, O.N. Struktura i sodержanie metodicheskoy kompetentnosti uchitelya inostrannogo yazyka [The structure and content of the methodological competence of a foreign language teacher]. Yaroslavskij pedagogicheskij vestnik, (2010): № 1, 90-94 s. – (In Rus)

6 Kuznecova, I.V. Razvitie metodicheskoy kompetentnost' budushchego uchitelya matematiki v processe obucheniya matematicheskim strukturam v setevykh soobshchestvakh [Development of methodological competence of a future mathematics teacher in the process of teaching mathematical structures in online communities]. Diss. Arhangel'sk, (2015): 483 s. – (In Rus)

7 Goncharuk, O.V. Formirovanie metodicheskoy kompetencii studentov pedagogicheskikh vuzov lingvistichekikh special'nostej v ramkah sistemno-situacionnogo podhoda [Formation of methodological competence of students of pedagogical universities of linguistic specialties within the framework of a system-situational approach]. Problemy sovremennogo obrazovaniya, (2017): № 6, 196-203 s. – (In Rus)

8 Arzhakova, M.I., Egorova, K.E. Formirovanie i ocenka metodicheskoy kompetentnosti bakalavrov po napravleniyu «Pedagogicheskoe obrazovanie» v sovremennykh usloviyakh (na primere profilya «Biologiya i himiya) [Formation and assessment of the methodological competence of bachelors in the field of "Pedagogical education" in modern conditions (on the example of the profile "Biology and Chemistry)]. Izvestiya VGPU, (2018): №9 (132), 82-90 s. – (In Rus)

9 Solov'eva, T.A. Kriterii sformirovannosti metodicheskoy kompetentnosti u budushchih uchitelej. [Criteria for the formation of methodological competence among future teachers]. Obshchestvo i obrazovanie v XXI veke: opyt proshlogo - vzglyad v budushchee. Vos'mye Lozinskie chteniya. Materialy Mezhdunarodnoj nauchno-metodicheskoy konferencii, (2019): Tom Chast' I, 196-200 s. – (In Rus)

10 Syasina, T.V. Metodicheskaya kompetentnost' budushchego uchitelya. [Methodological competence of the future teacher]. Habarovsk: Izd-vo TOGU, (2015): 190 s. – (In Rus)

СПОСОБЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются пути формирования методической компетентности будущего учителя казахского языка и литературы. Обобщены

теоретические труды и проанализированы исследования, связанные с раскрытием сущности понятия» методическая компетентность студента вуза". Известно, что важным компонентом в содержании обучения студентов-филологов является методическая подготовка. Определено значение методической подготовки как неотъемлемой части профессиональной компетентности студента в формировании методической компетентности. На примере направлений исследований ученых было высказано предположение, что на определение путей формирования методической компетентности влияют различные факторы. Кроме того, уточнены и определены критерии формирования таких видов методов, как моделирование педагогических ситуаций, анализ педагогических ситуаций, проектирование, игровой метод, кейс-метод, проблемный семинар, проблемная лекция, применяемые при формировании методической компетентности студентов. Известно, что формирование методической компетентности студентов-филологов - важный и многогранный процесс. Вот несколько основных путей достижения этой цели: предоставление фундаментальных знаний в области теоретического образования, лингвистики, литературоведения и педагогики, глубокое обучение методике и технологиям обучения, развитие практических навыков. Проведение Микро-уроков, составление учебных планов, анализ, разработка учебных материалов, педагогическая практика, прохождение практики в школах и других образовательных учреждениях, участие в реальном учебном процессе помогают эффективно формировать методическую компетентность студентов-филологов. Было обнаружено, что персонализация этого процесса также важна, учитывая индивидуальные особенности каждого студента.

Ключевые слова. Методическая компетентность; студент-филолог; методическая подготовка; учитель; навыки; способности; квалификация; профессионализм; методы.

THE WAYS OF FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS-PHILOLOGISTS

Abstract. This article discusses the ways of forming the methodological competence of a future teacher of the Kazakh language and literature. Theoretical works are summarized and studies related to the disclosure of the essence of the concept of "methodological competence of a university student" are analyzed. It is known that methodological training is an important component in the content of teaching philology students. The importance of methodological training as an integral part of the student's professional competence in the formation of methodological competence is determined. Using the example of the research directions of scientists, it was suggested that various factors influence the definition of ways to form methodological competence. In addition, the criteria for the formation of such types of methods as modeling of pedagogical situations, analysis of pedagogical situations, design, game method, case method, problem seminar, problem lecture, used in the formation of methodological competence of students, are clarified and defined. It is known that the formation of methodological competence of students of philology is an important and multifaceted process. Here are some main ways to achieve this goal: providing fundamental knowledge in the field of theoretical education, linguistics, literary studies and pedagogy, deep learning in teaching methods and technologies, and the development of practical skills. Conducting micro-lessons, drawing up curricula, analysis, development of educational materials, pedagogical practice, practical training in schools and other educational institutions, participation in the real educational process help to effectively form the methodological competence of students of

philology. It was found that the personalization of this process is also important, taking into account the individual characteristics of each student.

Key words. Methodical competence; student-philologist; methodical training; teacher; skills; abilities; qualification; professionalism; methods.